

SLAVOKIA

Jana Geržová / Blažej Baláž

Annotation

In the morning hours of 24 February 2022 the army of the Russian Federation attacked Ukraine with the intention of controlling and subduing a neighboring sovereign state, and this aggression has been going on for more than two years. Violence in Ukraine, including attacks on civilians, has not only escalated accompanied by a mass exodus, but efforts to halt the senseless military aggression has shown that not just Ukraine but de facto the whole world has become the vassal of a dangerous man, whose delusion of establishing a "new world order" has no hesitation of threatening with weapons of mass destruction. 79 years after World War 2 ended, we find our lives embroiled in an unprecedented situation of crisis. Even after growing somewhat immune to existential threats after two years of the Covid pandemic, the brutality and cynicism of the Russian army, increasing violence, violation of civilians' rights, bombardment of humanitarian corridors, unwillingness to negotiate, and coercion are all devastating. On the other hand, these negative emotions are balanced against the Ukrainians' resolution to defend themselves, and the intensifying solidarity felt with refugees from this territory so menaced by war. In such crisis

Jana Geržová / Blažej Baláž

Annotácia

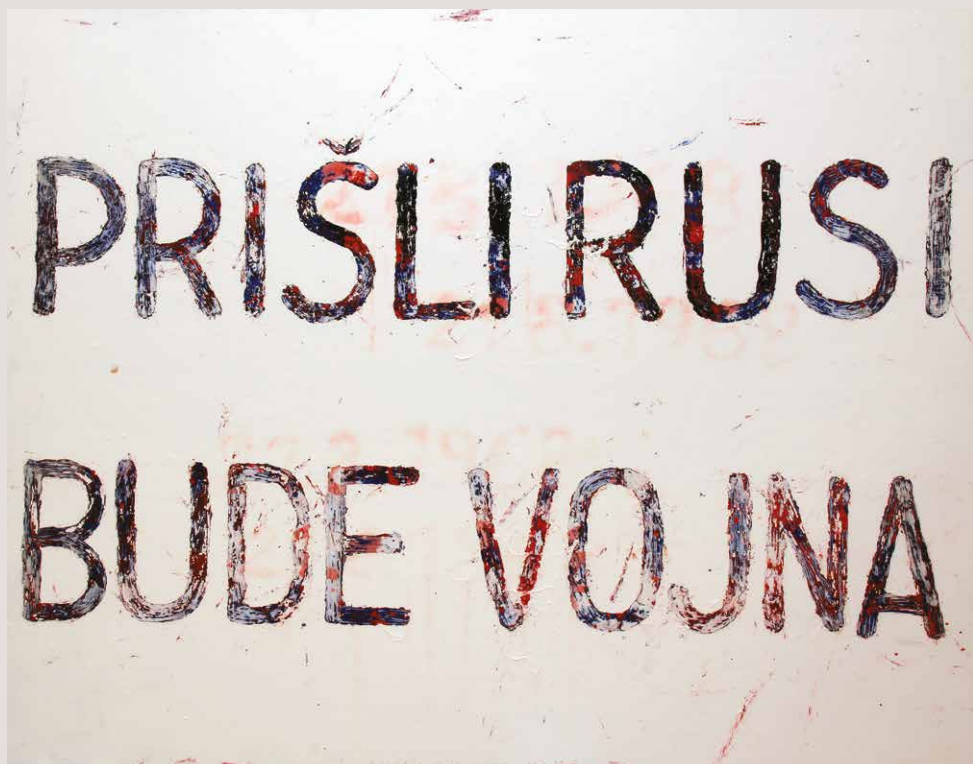
Dňa 24. februára 2022 v ranných hodinách zaútočila armáda Ruskej federácie na Ukrajinu s ambíciou ovládnuť a podriadiť si susedný suverénny štát, a táto agresia trvá viac ako dva roky. Násilie páchané na Ukrajine, vrátane útokov na civilné obyvateľstvo, nielen eskaluje, pričom je sprevádzané hromadným exodom, ale pokusy o zastavenie nezmyselnej vojenskej agresie odhalili, že nielen Ukrajina, ale de facto celý svet sa stal vazalom nebezpečného človeka, ktorý s vidinou nastolenia „nového svetového poriadku“ neváha hroziť použitím zbraní hromadného ničenia. Po 79 rokoch od ukončenia druhej svetovej vojny sa nachádzame v bezprecedentnej krízovej situácii, ktorá vtrhla do našich životov, a hoci sme sa po dvojročnej covidovej pandémie stali voči existenciálnemu ohrozeniu čiastočne rezistentní, brutalita a cynizmus ruskej armády, stupňujúce sa násilie, nerešpektovanie práv civilného obyvateľstva, ostreľovanie humanitárnych koridorov, neochota dohodnúť sa či vydieranie vyrážajú dych. Tieto negatívne emócie sú na druhej strane vyvažované odhodlaním Ukrajincov brániť sa a vzrastajúcou solidaritou s ľuďmi utekajúcimi z vojnou ohrozených území. V podobných krízových situáciách hľadáme odpovede

situations, we seek answers to elementary questions that might help us not just understand the situation but also to see ways out of it. We asked a few of artists and critics from various generations – Juraj Bartusz (b. 1933), Katarína Rusnáková (b. 1959), Omar Mirza (b. 1981), Peter Tajkov (b. 1974), Radovan Čerevka (b. 1980), Ladislav Čarný (b. 1949), Nina Vidovencová (b. 1995), Lenka Kukurová (b. 1978) with the aim of putting together a mosaic of individual perspectives with the working title of *Instructions for Survival*. In the new edition of the magazine, we have decided to address Ukrainian artists in the column who live in asylum in Slovakia, or whose work has been presented here. In Profil no. 1/2023 we started with the work of Krystyna Melnyk who was born in 1993 in Melitopol and now lives in Kyiv. In Slovakia, she had her first solo exhibition at the Gandy gallery under the title *In Front of the Pain* (December 8, 2022 – February 24, 2023). In Profil no. 2/2023 we presented Ukrainian artist Vlad Yurashko (b. 1970), a graduate of the Kharkiv Academy of Design and Art, who lives in Slovakia, in Banská Bystrica, together with his wife Vika Shumskaya, who is also an artist. In Profil no. 3/2023 we presented Ukrainian artist and designer Mykola Kovalenko (b. 1973), a graduate of the State Institute of Decorative Arts and Design in Kyiv, who has lived in Slovakia since 2015, in Bratislava, where he founded his own design studio and collaborated with the Ján Koniark Gallery in Trnava. In the last issue of the year 2023 it was the pair of artists Martina Chudá (b. 1990) and Peter Lančarič (b. 1989) who, on the Day of the Fight for Freedom and Democracy, intervened in the public space and expressed solidarity with the victims of the never-ending Russian aggression. In Profil no 1/2024 we contacted the Ukrainian artist Oksana Sadovenko (b. 1988), who has been living in Slovakia since 2022, in the next issue it was Ukrainian artist Lesia Khomenko (b. 1980), who in her work reflects events from modern Ukrainian history (*Drawing on Maidan, 2013 – 2014*), including Russian aggression in Ukraine (*Max in Army, 2022; Unidentified Figures 2022 – 2023*). In Profil no 3/2024 we contacted Alisa Lozhkina (b. 1981), originally a Ukrainian critic and curator, who since 2014 has been intensively dedicated to the promotion of contemporary Ukrainian art at home and abroad, contributed to the *Instructions For Survival* column. In 2024, her synthetic publication *The Art of Ukraine* was published by the London publishing house Thames & Hudson. Blažej Baláž (b. 1958), artist, teacher and activist, a recent recipient of the Anton Srholec Freedom Award for extraordinary contribution to the protection of human rights, consolidation of democracy and the rule of law and for displays of extraordinary civic bravery, has recently contributed to the column. Therefore, it is telling that he answered our questions on November 17, 2024 – the day of the 35th anniversary of the Velvet Revolution.

na elementárne otázky, ktoré by nám mohli pomôcť nielen pochopiť situáciu, ale aj vidieť možnosti, ako z nej von. V roku 2022 sme do štruktúry časopisu zaradili rubriku *Návod na prežitie*, v rámci ktorej sme oslovili viaceré osobnosti, umelcov a umelkyne, kritikov a kritičky slovenskej kultúry rôznych generácií – Juraj Bartusz (1933), Katarína Rusnáková (1959), Omar Mirza (1981), Peter Tajkov (1974), Radovan Čerevka (1980), Ladislav Čarný (1949), Nina Vidovencová (1995), Lenka Kukurová (1978) – s cieľom poskladať cez mozaiku individuálnych pohľadov niečo, čo sme si pracovne pomenovali ako *návod na prežitie*. V XXX. ročníku časopisu sme sa rozhodli, že do rubriky budeme ťažiskovo oslovovať ukrajinské umelkyne a umelcov, ktorí žijú v azyle na Slovensku, alebo sa u nás ich tvorba prezentovala. V Profile č. 1/2023 sme oslovili Krystynu Melnyk (1993), ktorá žije v Kyjive a prvú samostatnú výstavu s názvom *Pred bolesťou* mala na Slovensku v bratislavskej Gandy gallery (2023). Do Profilu č. 2/2023 na naše otázky odpovedal Vlad Yurashko (1970), absolvent charkivskej akadémie dizajnu a umenia, ktorý žije na Slovensku v Banskej Bystrici spolu s manželkou Vikou Shumskaya, ktorá je tiež výtvarníčka. Do ankety prispel aj ukrajinský umelec, grafik a dizajnér Mykola Kovalenko (1973), absolvent Štátneho inštitútu dekoratívnych umení a dizajnu v Kyjive, ktorý žije od roku 2015 na Slovensku. V poslednom minuloročnom čísle to bola dvojica slovenských umelcov Martina Chudá (1990) a Peter Lančarič (1989), ktorí na Deň boja za slobodu a demokraciu uskutočnili intervenciu do verejného priestoru a vyjadrili solidaritu s obeťami nekončiacej ruskej agresie. V prvom tohtoročnom čísle sme prezentovali ukrajinskú umelkyňu Oksanu Sadovenko (1988), ktorá od roku 2022 žije na Slovensku, v nasledujúcom čísle to bola ukrajinská umelkyňa Lesia Khomenko (1980), ktorá vo svojej tvorbe reflektuje udalosti z novodobej ukrajinskej histórie (*Drawing on Maidan, 2013 – 2014*) vrátane ruskej agresie na Ukrajinu (*Max in Army, 2022; Unidentified Figures 2022 – 2023*). Do čísla 3/2024 sme oslovili Alisu Lozhkinu (1981), pôvodom ukrajinskú kritičku a kurátorku, ktorá sa od roku 2014 intenzívne venovala propagácii súčasného ukrajinského umenia doma i v zahraničí. V roku 2024 vyšla v londýnskom vydavateľstve Thames & Hudson jej syntetická publikácia *Umenie Ukrajiny / The Art of Ukraine*. Aktuálne prispel do rubriky výtvarník, pedagóg a aktivista Blažej Baláž (1958), čerstvý držiteľ Ceny slobody Antona Srholca, ktorá mu bola udelená za *mimoriadny prínos k ochrane ľudských práv, upevneniu demokracie a právneho štátu a za prejavy mimoriadnej občianskej statočnosti*. Je preto príznačné, že na naše otázky odpovedal 17. 11. 2024, v deň 35. výročia Nežnej revolúcie.

Blažej Baláž: TISOBRÚSILKO SUHUSÁKK OSÁKFICOVŠĚTKOTROŠKU, 2019, 151 x 820 cm, akryl, ľanový olej na papieri

Blažej Baláž: PRIŠLI RUSI BUDE VOJNA, 2018, 160 x 200 cm, fix, akryl, ceruza, odstraňovač starých náterov na plátne

Jana Geržová: Ruská agresia na Ukrajine trvá už viac ako dva a pol roka. Prvotný šok postupne vystriedalo akceptovanie reality, s ktorou sa učíme žiť. Solidarita a podpora Ukrajiny u veľkej časti obyvateľstva na Slovensku je stále prítomná, ale 4. vláda Roberta Fica po svojom nástupe k moci zásadne zmenila charakter zahraničnej politiky. V duchu hesla „politiky na všetky štyri svetové strany“ sa oslabuje západné smerovanie a stále častejšie do hry vstupuje rešpekt k Putinovi ako potenciálnemu partnerovi – minister zahraničných vecí Juraj Blanár sa opakovane stretáva so šéfom ruskej diplomacie Sergejom Lavrovom, ktorý je na sankčných zoznamoch EÚ a USA, europoslanec za SMER Ľuboš Blaha sa na Červenom námestí v Moskve ospravedlňuje za „rusofóbiu“ Západu a premiér Robert Fico poskytne rozhovor ruskej štátnej televízii Rossija 1, kde kritizuje vojenskú podporu Ukrajiny zo strany Západu a prijíma pozvanie zúčastniť sa v budúcom roku osláv výročia ukončenia druhej svetovej vojny v Moskve. Túto anketu pripravujeme v čase, keď voľby v USA vyhral Donald Trump, ktorý v predvolebnej kampani sľuboval okamžité ukončenie vojny na Ukrajine a ja sa s istou obavou pýtam, či by to pre Ukrajinu neznamenal vzdať sa Ruskom okupovaných území a de facto i porážku. Ak k tomu prirátame vojenský konflikt medzi Hamasom a Izraelom a z domácej scény kroky Ministerstva kultúry, ktoré svoj rezort neriadi, ale systematicky likviduje, je isté, že žijeme v neistej, turbulentnej dobe. I keď obaja patríme ku generácii, ktorá si prešla normalizáciou, zažila pád železnej opony, ale aj mečiarovské autokratické vládnutie, nedá sa mi neopýtať sa, ako sa vyrovnávate s aktuálnou situáciou, aký je váš návod na prežitie?

Blažej Baláž: Odpovedať na tieto otázky by si vyžadovalo asi omnoho väčší priestor, takže: návod na prežitie nemám, každý si ho musí budovať sám a vyhodnocovať situáciu. My starší máme určitú výhodu v odžitých rokoch prevažne v marazme okupácie, normalizácie, Charty 77 a Anticharty, krátkych zábleskov niekoľkých liberálnych rokov po revolúcii... Ani po roku 1989 sme nemohli „len tak si žiť“ a bolo treba stále nastavovať chrbát v rezistencii proti neustálym recidívam slovenskej reality politiky (u nás prevažne „pol etiky“).

Ja nachádzam určitú odolnosť aj v tom, že prakticky od roku 1973 (začal som študovať na Strednej umeleckej škole v Kremnici), som sa musel vyrovnávať s politickými deformáciami perfidnej normalizácie, celej dvojtvárnej doby, ale aj s tlakmi na seba a moje okolie. Už v rámci samotného štúdia na strednej škole bolo veľmi frustrujúce a vyčerpávajúce vydržať metódy vymývania mozgov a rôzne iné systémové praktiky¹, už vtedy som „dostával“ od riaditeľky ako poučku (príučku) „Poučenie zo XIV. zjazdu KSC“ v časti k umeniu, že podlieham „západnému kapitalistickému umeniu“.

Žijeme v dobe kríz a je desivé, že po vyhratom zápase o Slovensko v roku 1989 a, po prvom politickom recidivistovi Mečiarovi, v roku 1998 a napokon aj po protestnom vzopätí v roku 2019 sa vynorili ďalší, a čo je horšie, dnes sa „vyskytujú“ takmer po celom svete. Už to nie je zápas o Slovensko, ale o celý svet. Celkom jasne sa ozvali chánski dediči cárov, džingischánov a cisárov, že im ide o nové usporiadanie sveta. Fukuyamova vízia o konci histórie sa týmto vývojom sveta za posledné roky úplne poprela. Novodobí barbari zvonku aj zvnútra chcú rozvrátiť „Rím“. Svet moderujú oligarchovia, vyplňajú barbari... Také sú dnešné ohrozenia.

Naša spoločnosť je záhadne nekonzistentná, bez pamäti, súčasné koketovanie s fašizoidným neocárom a mandarínskym neocisárom úplne pripomína dobu konca tridsiatych rokov 20. storočia, ktorá vyvrcholila tým, že sme sa podieľali na rozpútaní druhej svetovej vojny napadnutím Poľska 1. septembra 1939, na ktorom sa zúčastnila slovenská poľná armáda Bernolák. Pripomeniem aj desivé päťdesiate roky, bolševický teror s popravami a zlyhaniami veľkých spisovateľov – Mňačko v kauze Žingor, Tatarka a jeho „dvojkožost“² – ktoré naprávali celé desaťročia. Neboli sme len obeť, boli sme aj kati.

Ľudia vo veku pod 60 rokov zabudli alebo nič nevedia o okupácii v roku 1968, ostalgizujú gulášový život normalizácie, názvy sídlisk, polikliník, fontán, kultúrnych domov majú (máme) stále v jazyku okupanta. Ja som hovoril „bývam na Družbovi“, to je „ten“ družba na svadbe... Nie „tá znásilnená družba“. Takže treba veci pomenovať pravými menami, odhaliť pozadie a rodokmeň našich „vodcov“, že sú vnukmi Tuku a Tisa, deťmi Biľaka a Husáka...

Jana Geržová: Ste známy výtvarník pohybujúci sa na scéne viac ako 40 rokov a vaša tvorba prešla, prirodzene, istým vývojom. Od maľby a grafiky ste sa posunuli k tvorbe, ktorá je multimediálna, idúca naprieč rôznymi médiami a žánrami. V jej skladbe má významné miesto politický a environmentálny aktivizmus, kde umenie figuruje ako špecifické médium, ako istý mediátor, vy sám hovoríte o artivizme. Mnohé z týchto vašich aktivít majú reálne výsledky – už v raných 90. rokoch ste inicovali získanie Kopplovej vily pre Galériu Jána Koniarka, neskôr ste bojovali za vybudovanie jej prístavby pre zriadenie stálej sochárskej expozície Jána Koniarka. V čase mečiarizmu ste v Trnave zorganizovali pod názvom Skarabeus štrajk proti zrušeniu Trnavskej univerzity, dlhodobo ste participovali na aktivitách smerujúcich k zriadeniu inštitúcie typu Kunsthalle v Bratislave, ktorá bola po dvoch desaťročiach boja konečne, v roku 2014, zriadená, ale v roku 2024 opäť zrušená. Práve história tohto zápasu ma vedie k otázke, aká je reálna moc umenia meniť svet?

Blažej Baláž: Na túto politologickú otázku je ťažké odpovedať. Určite máme možnosť mnoho zmeniť v globálnom prostredí a v čiastkových oblastiach, takže ak sme zdolali ministra kultúry

¹ Bol to niekoľkodňový branecký výcvik v treťom ročníku priamo vo vojenskom priestore na severe Slovenska a čo je paradoxné, aj s dievčatami.

² Tento výraz použila Mária Bátorová v knihe *Dominik Tatarka – slovenský Don Quijote* (2012).

Blažej Baláž: BÝVAMNADRUŽBOVI, 2013/2017, 60 x 50 cm, fix, lanový olej na potlačenom papieri (mapa Trnavy)

Blažej Baláž: Skarabeus, 1997, Trnava, Trojičné námestie, akcia

Hudeca v rokoch 1997 – 1998, určite tak skončí aj táto pani moderátorka otázka je kedy a koľko škôd napáchajú títo barbari. Druhá vec je „neuveriteľná ľahkosť bytia“ našich (nielen) politikov, ako trestuhodne premrhali kapitál po roku 2010 a 2020. Samotné protesty zmenia situáciu krátkodobo, ale dlhodobejšie kvalitatívne zmeny musí realizovať celá spoločnosť. Tu sa totálne zanedbávalo školstvo, kultúra, umenie. Politici málo a zle komunikujú so spoločnosťou, tá rýchlo stráca pamäť, absolútne sa nedarí dosiahnuť pozitívny dohovor medzi občanom a spoločnosťou (mocou). Realitu a nastavenia spoločnosti (sveta) prefarbujú cez sociálne siete rôzni kriklúni, nositelia mankurtských právd³, totalitných návodov. Treba dookola obnovovať rezistenciu, nemusia stále víťaziť korisťníci, recidivisti, narcistickí egomaniaci, defraudanti.

Jana Geržová: *Od roku 1993 realizujete pod názvom Moja cesta privátnu sídliskovú aktivitu, ktorá vznikla ako reakcia na snahu o vybudovanie supermarketu v blízkosti bytovky, v ktorej bývate. Postupným vysádzaním a ochranou stromov vznikol park, dnes už husto porastený vegetáciou. V 90. rokoch ste boli, paradoxne, označení za ekoteristu, ale dnes je počet aktivít, ktoré nevyužívajú priamu formu odporu (napr. štrajk), ale stratégiu ochrany a starostlivosti, na vzostupe. Myslíte si, že tento typ akcií by mohol mať väčší vplyv na zmenu myslenia spoločnosti?*

3 Odkaz na román Čingiza Ajmatova *Deň dlhší ako ľudský vek*, kde autor použil výraz Mankurti vo význame nemysliacich otrokov.

Blažej Baláž: Ale aj v tej mojej environmentálnej aktivite *Moja cesta* boli zastúpené obidva spôsoby. Najprv som musel analyzovať všetky ohrozenia vyplývajúce zo života pri vyťaženej cestnej križovatke, potom prejsť cez odpor voči neprírodzene a trestuhodne urbanisticky projektovanému obchodnému centru, organizovať protesty, petíciu, písať listy (tam začínajú moje *Warty*), vytvárať mediálny tlak a dosiahnuť zvrat. A najväčšiu časť počas tých tridsiatich rokov tvorila práve ochrana a starostlivosť a nie samotná rezistencia. Musel som sa starať, aby mi samotní správcovia zelene neodpílovali kosačkovými traktormi mnou (nami) zasadené stromčeky (čo aj robili), a počas dlhých letných období vysilujúceho sucha ich s manželkou polievať, robiť ochranné zábrany z kolíkov, vodovodných trubiek, hokejok, tehliel, skál. Pestoval som inkluzívne vysádzanie za pomoci kôstok, semien, presádzaním sadeníc z mojich „naturálnych“ škôlok, realizovali sme hnojenie, k ihličnanom boli treba pridať mykorrhízne huby. Toto všetko je zmapované v mojej monografii *Moja cesta* (2016). A tieto činnosti sa majú pestovať aj v našich deťoch a študentoch, ktorí potom budú takýmito praktikami formovať spoločnosť nielen v oblasti environmentálnej, ale aj spoločenskej či politickej. Som rád, že mnoho študentov, ktorých som vychovával (sme vychovávali) na našej katedre posledných tridsať rokov v týchto praktikách pokračuje cez svoje posty na vysokých školách, stredných školách, v galériách a sú zastúpení aj v aktuálnej *Platforme pre otvorenú kultúru*.

Niekedy môže byť aj voda krvou 2, 2013, performance (Moja cesta, procesuálny projekt od roku 1993). Foto: archív autora

Jana Geržová: *Koncom novembra skončili v Galérii J. Koniarka, v Kopplovej vile a v Synagóge – Centre súčasného umenia, dve vaše samostatné výstavy, ktorých spoločným menovateľom sú rôzne varianty slov normálny a norma, prípadne normalizácia. Prvá výstava, ktorá predstavila výber z posledných rokov vašej tvorby, mala názov New Normal, druhá, viac retrospektívna, NeNormal. Gros vystavených diel boli vaše kritické textové objekty, kde na princípe grafémových slov vytvárate nové lingvistické obrazce, ktoré sú reakciou na aktuálnu spoločenskú realitu, ale aj minulosť:*

BRATGARDISTAABRATKOMUNISTA

SLOVENSKYNARODNEMARADSVOJUKULTURU!

TISOBRÚSILKOSUHUSÁKKOSÁKAFICOVŠETKOTROŠKU

PRIŠLI RUSI BUDE VOJNA

Ukazuje sa, že história nie je lineárnym sledom udalostí, ale má skôr podobu dynamického pohybu po špirále, kde sa mnohé modelové situácie z minulosti, s väčšími či menšími prestávkami, opakujú. Mám na mysli nielen ruský imperializmus, ktorý tu existuje kontinuálne, ale aj recidivu fašizmu a nacionalizmu, rasovú a rodovú neznášanlivosť, ktoré v minulosti vyústili do holokaustu. Prečo sa nevieme poučiť z minulosti?

Blažej Baláž: Presnejšiu odpoveď na túto otázku by asi najlepšie zodpovedal tím, kde by bol politológ, historik, sociológ, pedagóg. Čiastočne som už odpovedal, ale pokúsím sa... Hľadal by som počiatky v normalizácii, ktorá bola nastolená začiatkom 70. rokov, po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy. Väčšina ľudí sa prispôbila dobovému tlaku a toto prispôbovanie zapríčinilo, že veľké množstvo z nich prešlo na spôsob života s primárnymi potrebami – zarobiť, držať hubu, zachovávať farizejstvo komunikácie „doma inak, vonku inak“. Iná časť v mene hesla „kto nekradne, okráda vlastnú rodinu“ parazitovala pomerne úspešne hospodársky. Nazdávam sa, že po okupácii v roku 1968, po strate kvality určitého dohovoru medzi občanom a spoločnosťou (štátom), ktorý ako-tak fungoval v rokoch 1964 – 1968, sa stratila komunikácia aj v rodinách a deti sa nedozvedali od rodičov a starých rodičov o historických udalostiach – o prvej Československej republike 1918 – 1939, o Slovenskom vojnovom štáte, o druhej svetovej vojne, holokauste, pogromoch⁴, 50. rokoch, politických popravách. Aj po roku

⁴ Pogrom – minulý týždeň, v rámci konzultácií prác v piatom ročníku na fakulte, som pri príležitosti fenoménu vojny a holokaustu spomenul aj slovo pogrom. Z viac ako tridsiatich študentov ho nepoznal ani jeden. Pritom sú známe pogromy na Slovensku aj po druhej svetovej vojne v Topoľčanoch (1945) a dokonca po komunistickom puči aj v Bratislave, v auguste 1948.

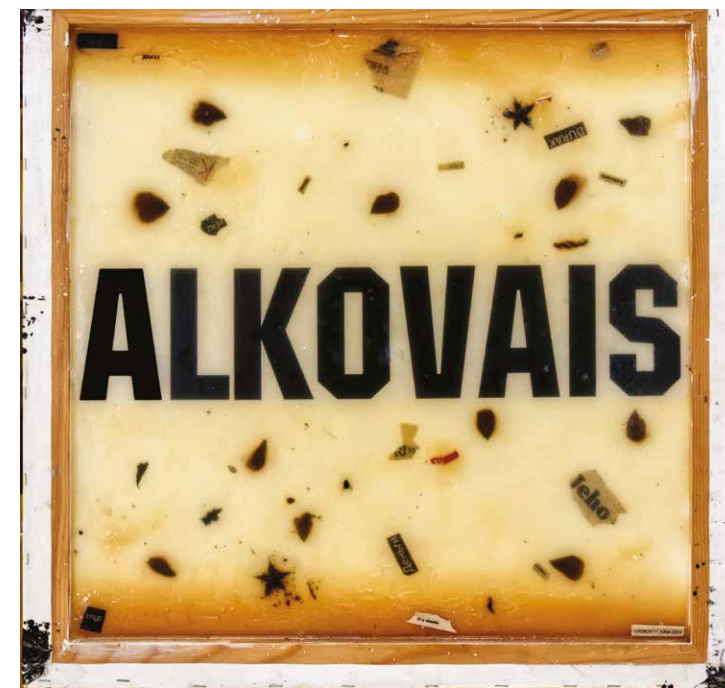
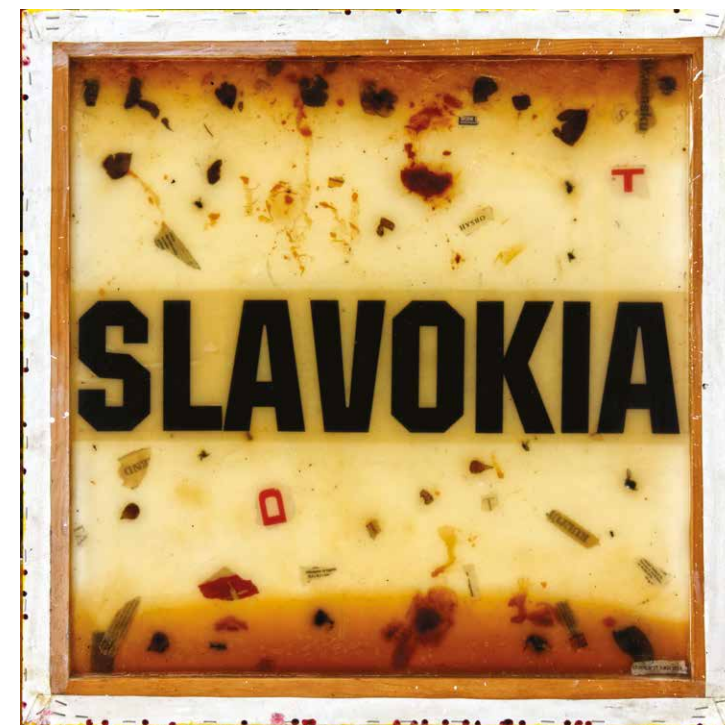
Blažej Baláž: BRATGARDISTAABRATKOMUNISTA, 2013, 152 x 600 cm, akryl, ľanový olej na plátne
Pohľad do výstavy New Normal, Synagóga – Centrum súčasného umenia, GJK, Trnava. Kurátor: Roman Gajdoš

SLOVENSKYNARODNEMARADSVOJUKULTURU!, 2007/2013, olej a akryl na polyesteru, 153 x 287 cm

1989 mnohé rodiny, keď vychovávali vlastné deti, tiež preferovali hlavne pragmatickú otázku ako prežiť v rokoch mečiarizmu, potom za prvej Dzurindovej vlády, keď bolo treba splatiť obrovské dlhy po Mečiarovi. Otázne je, ako to prebiehalo na školách. Ja sám, z môjho pôsobenia na vysokej škole, mám skúsenosť, že s otázkami súvisiacimi s pamäťou, občianskym, historickým povedomím, poznaním vlastnej kultúry, umenia, identity je to z roka na rok horšie. A to všetko napriek permanentným reformám v školstve. Domnievam sa, že politici nedostatočne využívali, využívajú médiá. Verejné médiá boli slabé, neúčinné. Najlepšie relácie, väčšinou na dvojke STV, sledovalo/sleduje malé percento ľudí (možno do 5 %). Svoj podiel viny majú/mali aj ministri, školstvo väčšinou nominanti SNS a Smeru, katastrofa. Neblysli sa ani ministri kultúry – smutne slávny Ivan Hudec, teraz moderátorka. Ale ani demokratickejšie vlády neboli úplne čisté. Spomeňte si len na iného moderátora, ministra kultúry pravicovo-stredovej vlády Krajčera a ním „moderovanú“ diskusiu na ministerstve kultúry kvôli kauze „kunsthalle“, kde najprv urazil vás, odišli ste, potom Janu Kapelovú, tiež odišla (to je ale len noticka na dokreslenie situácie). A potom prišlo prekľatie sociálnych sietí, strata hľadania pravdy s argumentmi a faktami. Údajne tento marazmus zapríčinil fakt, že staršie generácie sa naučili používať počítače a mobily, ale mentálne neboli na to pripravené. Ide asi o tých, čo dospievali a začali pracovať v biľakovsko-husákovských normalizačných 70. rokoch, rok 1968 ich neoslovil, alebo ho vygumovali. Nové generácie zase obchádza fenomén „digitálnej demencie“. Televízie, ako reklamní mágovia, stále vymývajú, „realitujú, zabávajú, pečú celé Slovensko...“. Noviny sa takmer nečítajú, ony samotné, aby prežili, sa len minimálne venujú kultúre, umeniu, pamäti, ktoré scitlivujú ľudí, naši súputníci akoby to nepotrebovali. Denníky (Denník N) a týždenníky (.týždeň), ktoré kultúru pokrývajú, majú svojich verných konzumentov, čo je len malé percento k celku spoločnosti. Obrovská časť spoločnosti je pritom v inom svete, inom vákuu, kde hľadajú svoje blaho, svoje prikrývky, svojho „miláčika ľudu“.

Blažej Baláž: SLAVOKIA 5, 2024, 70 x 70 cm, digitálna tlač, papier, koláž, bio materiály, ľanový olej, lepidlo na plátne
dole: ALKOVAIS, 2024, 70 x 70 cm, digitálna tlač, koláž, papier, bio materiály, ľanový olej a fermež, lepidlo na plátne

POLITICIANS OF ALL COUNTRIES CLEAR OURSELVES 2, 2019, digitálna tlač, noviny, koláž, akryl, lepidlo, ľanový olej, 150 x 258 cm

Ak nie je uvedené inak, všetky foto: Štefan Blažo